

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 1

Fylke: Rogaland

Tilleggsspørsmål nr.

Herad: Tinnøy

Emne: Aerd og plog

Bygdelag: — " —

Oppskr. av: Olav Myölsnes

Gard: Myölsnes

(adresse): Ludaberg

G.nr. 21 Br.nr. 2

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle.

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

Eigji røynsle. 70 år. Oppvaksen på og eigar av ovennema gard.

1.

SVAR

Eg har ikkje høyr at aerd har vore brukt her i bygda.

13.

No brukar ein berre fokussplogar. Tidlegare var ^{plogane} dei laga av bygdesmedane. I. v. s. etter at ein sluta med treplogar. Treploggen var vel aftast arbeidd på garden, kærstet frå det jernvirket som skilde til. Det fekk ein noke frå ein bygdesmed, som ikkje gardbrukarar sjølv hadde smedje og var soppas smed at han laga og delte sjølv.

Kan linge det er sidan treplogane var i bruk, vidt eg ikkje. Eg har berre høyr dei antala som brukt i "gamle dagar". Eg minnest littene, at eg fann restene av ein som låg på skalden i eit gammalt vedhus, som var rive her på garden i 1895. Eg var då ein gut i 16 årsalderen. Det var grinda med avbrett år, helma som ein så her frå gammalt. For seg sjølv låg velkjølt, som var nake vidd. All var av tre, kærstet frå ein mykje stiker jern-^{vorgse} på aurskile. Truleg hadde det vore stiv, riste

av jern.

Den eldste plog og minnest var i bruks-
ker på garden var arbeidet av ein ~~høst~~
smed, som hadde som husemann under
nabatrukket. Eg bykkjast Karna ihjg, at
mar so, han var betalt med kr. 12.00.

Dette var i 1870 åra. Det var ein vanlig
so Kolla grundplog utan forstilling. ^{Trekkraken Kinnell flyt-}
has sedent, så plogen tok

I 1880 åra byrja ein å kjøpa plogar frå ^{meir eller minst}
Saudnes. Her var det 2 smedar som laga
plogar, ein Røngsted og ein Johannesen.
Dette var også grundplogar, men fjøla
var nokke meir langstrøkt og vidd.

Dei hadde seg godt i jorda, gjekk seg reine
for det mest og gjorde betre arbeid enn
dei heimelaga. Dei hadde også ein sleper
sko av tre som forstilling. Prisen på
desse plogane var 67-18 kr.

Men fyre denne tid var i bygda
nokke innkjøpte byngre plogar for mark-
ploing. Her på garden hadde me såleis
ein som far hadde kjøpt frå Sverige. Ein
firmanamn og Göteborg var innstøpt på
bakkida av vellefjøla. Han var heilt av jern,
2 stykk og utan forstilling, burtet frå
beistet.

Plogane som no bruktast i bygda er
heilt frå plogfabrikkene på Tørem med
velfjøla av panderstål. Dei byrja koma
i bruk frå nokke vel 1800 og framover.

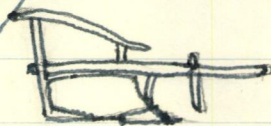
Tidlegare var i bygda nokke få plogar, sende
heim frå Amerika av bygdefolk som var
der burtet.

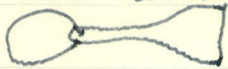
14.

So vist og minnest var restene av den

gamle treplog her på garden nok så
 litt fig. 8. Tjåla var nokke vridde, men
 herre her. Eg har høyrd sagt, at tåunde
 dei få fatt i gamle båthalsar, (det fremste
 og underste bord i treborte båtar) så
 heldt ein dette for framifrå gode velle-
 fjåler. Dessu var nokke vridde, og at
 dei var innsette med tjåra gjennom
 mange år, gjorde dei så mykje betre.
 Dei fyrste plogane me underste av
 jern var elles nok så litte dei gamle
 treplogane og med 1 styre. So kalle
 "gründaplogar". Dei var nokkeunde
 såleis:

15. Dei gjekk seg ikkje reine, og ein måtte
 alltid ha med seg ein liten trespa eller
 stek til å reinste av snolla med. Han
 var liten og lett og såg omtrent såleis ut:

 Snorelötstjå bredde ein innpå
 hændelen, og ein bar han med seg på det
 vis. Var heller mollekei.

16. På nokkeunde fast åker vøyrde ein plogen
 på bakkida med tjåla opp. Men på laus
 åker, sam ved potetkjing på åker som
 var plögd for, vøyrde ein han gjerne på
 tjåla.

17. Ein hadde alltid ein nokke böygd tre-mei
 spikra på åsen for å halda plogen nokke
 betre frå jorda.

18. So vidt eg veit har det herre var bruket
 högan-plogar her i bygda.

19. Den vanlige plögjedyppna frå gammel
 Det næstgæste var vel omtrent

13-15 cm. Før ein byrja med dei såkalla „sandnesplojar“ hadde ein ingen forstilling for djupna. Denne regulerle ein med hylar der kor åsen gjekk gjennom den bakerste oppstandaren i grinda.

Ved å løfta eller senka åsen her, såtte plojen meir eller mindre djupt.

20. Så vidt eg veit, var det alltid rikel.

21. Slike plog sam nemub her, Hjemmer eg ikkje til.

22. Hjemmer ikkje til nokon sovaren innretning.

23. Falkenstiensplojen trur eg ikkje har vore brukt her i bygda.

Om nemninga på dei ymse deler kan segjast: Åsen kalla ein „helma“, best. form „helma“. Underdelen, roten, kalla ein „sureskiet“ og skjeret kalla ein „vongren“. Og så fjøla eller velhefjåla.

Heile plojen kalla ein gjerne „velbaren“. Arbeidet å pløja kalla gamle folk gjerne, å velja, å brota eller brekka.

Skokkene ein brukte og brukar for plojen vark og velk kalla „diller“. Dei var alltid fôr av tre. ~~Talcis~~

Dei vark fette til plojen med Hjelting, helst lange løkkyr. Ved å karka eller lengja Hjeltingen såtte ein å få plojen å gå grunnare eller djupare. Fjølve ro, eller ein er byrja brukt lang eller Hjelting istaden for tre, kallar ein det oflast for diller. Tangdiller. Hjeltingdiller,